

В.Симоненка, М.Старицького, С.Гулака-Артемівського, я об'єднала в книгу «За словом колір», назву якої взяла з передмови Юрка Покальчука «За гранями слова», де він пише про дивовижне відкриття Стефана Мадяра, котрий «за поєднанням слів» побачив «поєднання кольорів, які врешті складають зрозуміле і прийнятне усім плетиво народних образів». Кольоропис відтак став предметом моєї особливої уваги, адже колір допомагає художнику слова виразити свої думки й почуття, відчувати зміст кольорового образу – означає проникнути в глибини несвідомого письменника, пізнати своєрідність його творчої лабораторії, зрозуміти особливості стильової манери, збагнути складні перипетії долі митця, потрапити в незбагнений світ художнього слова, у використанні кольору полягає одна з найбільш індивідуальних рис авторського бачення світу і втілення його в художній практиці.

Сьогодні ця «кольорова» угорсько-українська дружба продовжується дуже плідно. Пан Стефан створив обкладинку для моєї книги, на якій (я про це мріяла ще коли досліджувала кольористику М. Гоголя(!)) – репродукція його картини «Колірний образ повісті Миколи Гоголя “Сорочинський ярмарок”».

У Черкаському національному університеті ім. Б. Хмельницького діє арт-студія книготерапії «Art_book», де художнє слово в поєднанні з арт-терапевтичними процедурами (психомалюнок, аплікація, піскотерапія, хенд мейд, інсценізація, метод корекційного читання тощо) допомагає глибше, досконаліше сприйняти/відчувати текст і вийти на шлях самопізнання й самореалізації, досягти психологічної зрілості, і «Кольоропис» Стефана Мадяра дуже в цьому допомагає.

А ще я зі своєю дитиною, користуючись порадами пана Стефана, так учу напам'ять поетичні тексти – ми їх просто малюємо! Раджу всім вихователям і педагогам – навіть найскладніші для вивчення твори, здобувши нове життя в кольорі, оживають у дитячій уяві й легко запам'ятовуються. Отже, і тут Стефан Мадяр правий!

KOSHOVA Inna Oleksiyivna,

Bohdan Khmelnytsky National University at Cherkasy,
the docent of the Department of Ukrainian Literature and comparative studies
e-mail: koshova_i@ukr.net

*Одержано редакцією – 12.12.2017
Прийнято до публікації – 4.10.2017*

УДК 821.161.2.09

ВЕРТИПОРОХ Оксана Володимирівна,
кандидат філологічних наук, доцент кафедри
української літератури та компаративістики
Черкаського національного університету
ім. Б. Хмельницького
e-mail: vertuporoh@i.ua

НАГАДАТИ ПРО НАШЕ МИНУЛЕ У СТИЛІ БРАТІВ КАПРАНОВИХ

Брати Капранови. Забудь-річка. Роман. – К.: Нора-Друк, 2016. – 554 с.

У продажу нова книга відомого українського літературного бренду – Братів Капранових з'явилась 21 березня 2016 року. Коли до рук потрапив роман «Забудь-річка», то відразу виникли асоціації з легким розважальним читивом на кшталт «Кобзаря 2000». Проте з обкладинки книги, а потім із перших сторінок стало зрозуміло, що буде актуальною зовсім не іронічна, на межі етнофольку, інтерпретація тексту, а щось набагато серйозніше, те, що викликатиме певну рефлексивну обсервацію. Книга змушує задуматись, що ми знаємо про свій родовід? І справді прочитавши сотню сторінок, стає

зрозуміло, що автори осягнули важливу грань нашої літературної спадщини – історичне минуле і нашу історичну пам'ять. І зробили це досить майстерно.

Історія така: у хаос Другої світової війни потрапили троє молодих хлопців – Степани Шагути. Комсомолец Павло Соколенко воює у 14 гренадерській дивізії Ваффен СС «Галичина», син сотника армії УНР Святослав Ліщинський воює у Червоній армії, а справжній польський жовнір Степан Шагута, від якого пішли інші Шагути – в УПА. Долею судилось змінити кожному свої імена, щоб вижити самим та зберегти свої родини. За багато років по тому випадково зустрічаються двоє їх нащадків і між ними спалахує кохання. Уляна і Степан ведуть родинне історичне розслідування трьох доль, які переплуталися і стали фактично однією потрійною долею – долею українця у Другій світовій війні. І вже потім долею українців у вирі подій 2014-2016 років – Майдан, війна...

Основним концептуальним образом є образ Забудь-річки і тут варто удатися до більшої цитати: «Забудь-річка тече між нашим і потойбічним світом. Наші предки вважали, що коли душа переселяється з одного світу в інший, вона перелітає через Забудь-річку і забуває все, що було на цьому боці. Для надійності. Помер — перелетів і забувся. Народився – перелетів назад і знов забувся. Тому ми не пам'ятаємо, що було з нами в минулих життях». Так авторами акцентується питання нашої пам'яті, а ще найважливіше питання – індивідуального і колективного національного самоусвідомлення. Бо лише та людина здатна змінитись на краще і таким чином змінити світ, котра усвідомлює себе, а потім й інших, свою темну сторону, отой світ загадкового й не завжди світлого позасвідомого. Усвідомитись – означає пам'ятати свій гріх, гріхи своїх предків, їхні тернисті шляхи і таким чином уберігати себе і своїх нащадків від помилок, або ж породжувати (вже усвідомлено і це найбільший гріх) «енне» коло зла. До такого висновку і приходять головна героїня роману Уляна: «Знаєте, я ніколи особливо не цікавилася історією, але зараз, коли раптом зіштовхнулася... – вона не змогла добрати слів. – Слово честі, іноді складається враження, що оцю, як ви її назвали, Забудь-річку, хтось прокопав просто між нами і батьками, щоб ми не змогли довідатися, ким є насправді. І це сталося у кожній родині, у кожній хаті... Бо Забудь-річку вирито у кожній родині, поперек людської пам'яті». І тому попри певні закиди критики, що це по-справжньому любовний жіночий роман, все ж прочитавши його, весь час відчуваєш вагу серйозності й трагічності основної тематичної лінії – потрібно ще раз заглянути в архіви пам'яті, знаючи, що, можливо, десь у твоїй родині попри вириту «Забудь-річку» можливо озивається голос твого пра... пра... прадідуся чи бабусі з прагненням нагадати про щось значуще і важливе для твоєї родини...

Слід також додати, що історичні пласти роману виписані з достовірною точністю та тонким знанням усіх деталей (основні лінії фронтів, осередки партизанського руху, особливо побут, одяг військових тощо). Потрібно віддати належне тривалій клопіткій статистичній, фактологічній і характерологічній праці авторів. Центральний образ твору – це пам'ять про рід і власну історію, яку потрібно берегти й передавати наступним поколінням. Колоніальні матриці нашого минулого і сучасного довгий час не дозволяли активно відрефлектувати ці проблеми, тому ця книга є ще й психотерапією поколінневої травми. Поколіннева проблематика виписана влучними і деталізованими художніми засобами. Автор репрезентує історичну епоху в долях персонажів – Степана Шагути, його нащадків. Відтак, епічна сила і переконливість твору дозволяють віднести його до сучасної белетристики.

Потрібно відзначити, що авторами акцентовано на оптимістичній ноті (на відміну від песимістичних інсталяцій у «Щоденнику моєї секретарки»). Уляна і Степан – досить життєрадісні, позитивні особистості, матеріально незалежні, відкриті до нових почуттів і звершень, незважаючи на внутрішню рефлексію над трагічним минулим своїх предків, котрими генетично, як стверджують психологи, переходять від старших невротичні переживання, пов'язані з травматичним синдромом минулого, з вимушено забутим і

репресованим досвідом, який не пережитий своєчасно, має бути повернений у наступних поколіннях. Є навіть такий термін – постпам'ять (М.Гірш). Таким чином, постпам'ять Уляни і Степана повертає до глибинної рефлексії, пережитої їхніми попередниками психічної травми – екзистенційного переживання минулого крізь призму сучасного й у дискурсах сучасного (Уляна і Степан стають активними учасниками Євромайдану, Степан згодом стає учасником бойових дій на Сході)

Як бачимо, внутрішні філософсько-психологічні рефлексії авторів іронічного й розважального читива, яке вони колись оприявнили в «Кобзарі 2000», нарощуються у романах «Щоденник моєї секретарки», «Забудь річка».

Таким чином, висновуючи, скажемо, що автори своїм детективно-пригодницьким історичним романом вписуються в контекст сучасної літератури, в якій наразі саме така письменницька саморефлексія є надзвичайно важливою, оскільки з психоаналітичного погляду має терапевтичний ефект, ефект зцілення від травм минулого, що призводить до очищення й оздоровлення індивідуального позасвідомого й активізації колективного.

VERTYPOROKH Oksana Volodymyrivna,
Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department of
Ukrainian Literature and comparative studies
Bohdan Khmelnytsky National University at Cherkasy
e-mail: vertyporoh@i.ua

Одержано редакцією – 24.09.2017
Прийнято до публікації – 4.10.2017

РОМАЩЕНКО Людмила Іванівна,
доктор філологічних наук, професор
кафедри української літератури та
компаративістики Черкаського національного
університету ім. Б.Хмельницького
e-mail: lirom5@ukr.net

ДІАЛОГ КУЛЬТУР НА БЕРЕГАХ БАЛТИКИ

Уже удвадцять на узбережжі Балтійського моря, у Гданську-Сопоті, відбуваються міжнародні літературно-освітні читання, організовані Гданським університетом за сприяння інших організацій. Вони збирають науковців із багатьох країн світу: Польщі, Білорусі, Росії, України, Естонії, Франції, Норвегії, Фінляндії, Австрії, Великобританії, Італії, Німеччини, Туреччини, США та інших країн. Нинішні – ювілейні – мають назву „Діалог культур у літературі і мистецтві”, а перші розпочиналися зовсім не офіційно, з ініціативи їхнього незмінного організатора і натхненника, професора *Лоли Уткірівни Звонарьової*, яка має українське коріння і через те небайдужа й до української культури. Відбувалися у варшавському будинку *Веслави Ольбрих-Навроцької* – члена Спільки польських письменників і члена Європейського товариства культури, президента Фонду „Славика Ориентале”.

З пані Веславою ми замешкали цьогоріч в одному номері, і вона захоплено, як і годиться справжньому науковцю, вводила й мене у світ власних наукових інтересів – знайомила з творчістю Сигізмунда Кржижановського. І її зусилля не пропали даремно: мене зацікавила творчість письменника, поляка за походженням, філософа, історика і теоретика театру. Він народився на околиці Києва, навчався в Київській гімназії, пізніше – на юридичному факультеті Київського університету (де навчався ще один польський